

Reportage Op bezoek bij weerstation De Arend

De echte schaatsfanaten wachten niet op het Journaal om te weten of it sil heve; zij kijken op de site van weerstation De Arend te Korteheof, waar oud-onderwijzer Jos Werkhoven van minuut tot minuut bijhoudt hoe het ijs erbij ligt. Door Tjerk Gualthérie van Weezel

Zondag wordt een rottdag

Jos Werkhoven, de amateurweerman van De Arend. Foto's Guus Dubbelman / de Volkskrant

Woensdag 24 december 2008: 900 bezoekers. 27 december: 2.300 bezoekers. 30 december: 8.600 bezoekers.

Wie de ijskoores in Nederland wil meten, hoeft slechts naar de bezoekersaantallen van de website van Jos Werkhoven te kijken. Vanuit 'De Arend', zijn huis in Korteheof, op een steenworp afstand van de Ankeveense plassen, geeft Werkhoven dagelijks de gegevens van zijn weerstation door.

Bij schaatsfanaten in Amsterdam en omgeving is De Arend een begrip. Als er ijspret in het verschiet ligt, verrijkt Werkhoven (58) de site van 'weerstation De Arend' met foto's en videoverslagen. De oud-onderwijzer brengt op locatie verslag uit. 'Beste bezoekers van weerstation De Arend, vandaag hebben we voor de tweede dag heel aardig kunnen schaatsen. Het ijs ligt er mooi bij, al is het op sommige plaatsen wat aan de dunne kant. Ook voor de komende dagen ziet het er goed uit.'

En: 'Dit beeld wilde ik u ook niet onthouden, de zijdehoenders, voor de vaste bezoekers van De Arend wel bekend, warmen zich lekker in het winterzonnetje.'

In Nederland houdt een groot aantal amateur meteorologen de lokale weersituatie bij (zie kader); een kleiner deel waagt zich ook aan voorspellingen. Als het ijs groeit, is er een groot publiek, ook van vakantiezoekers met heimwee en boeren met oogstplannen.

'In 1978, dat was een behoorlijk mooi wintertje, kochten wij dit huis. Ik ontdekte de buurt op de schaats, een gebied dat ik als geboren Amsterdammer helemaal niet zo kende. De plassen bij Ankeveen en Loosdrecht zijn erg ondiep en liggen goed beschermd. Daar kan vaak al geschaatst worden, terwijl dat elders nog niet mogelijk is.

'Daarna keek ik 's winters de temperatuur naar beneden. Voor goed ijs zijn drie factoren van belang: de temperatuur van het water voordat de vorst intreedt, de kracht van de wind, maar de grote vraag is natuurlijk hoe hard vriest het?'

'Vrienden belden me ook altijd: kunnen we? Als het niet te hard waaid en het had twee nachten meer dan 7 graden gevoren, gingen we. Met een vast groepje. Het ijs was pas 3 tot 4 centimeter dik en golfde als je eroverheen schaatste. Ik heb twee keer mijn ribbenkast gekneusd toen ik door het ijs zakte. Zonde, de dagen daarna zit je thuis, terwijl het ijs alleen maar beter wordt.'

Slim aanpakken

Werkhoven ging zich, vooral ook toen hij een zeilboot had gekocht, steeds intensiever met het weer bezighouden. 'Door mijn wetenschappelijke instelling wil ik alles zo slim mogelijk aanpakken. Toen onze kinderen nog jong waren, hadden we flink wat luiers te wassen. Ik moest dan weten of het niet zou gaan regenen. Je wilt niet de lijn volhangen en om de hele hand tel weer doorweeft naar binnen

Werkhoven in zijn werkkamer.

te halen. En als ik tuinafval verbrand, moet de wind uit het noordoosten komen, zodat de rook over de weilanden waait.'

Maar het waren niet alleen praktische redenen voor de oprichting van weerstation De Arend. Werkhoven maakt zich grote zorgen over de stijging van de zeespiegel als gevolg van het opwarmende klimaat. 'De nullijn loopt door het weiland hierachter.'

Hij vreest dat, als er geen grote maatregelen worden genomen, Nederland binnen nu en vijftig jaar een grote watersnood zal meemaken. Hij wil de klimaatverandering zelf actief registreren 'er bovenop zitten' en kocht een semi-professioneel weerstation. Een paar meters in de tuin en een grote windmeter op het dak zijn de hulpmiddelen. Omdat er bij het station ook een programma zat om de gegevens simpel op internet te publiceren, was de weersite binnen de kortste keren geboren.

'Sinds dat moment begin ik de dag met het analyseren van de data. Voor de site komen veel gegevens automatisch binnen. Ieder half uur worden de temperatuur, neerslag, luchtdruk, windkracht en -richting weergegeven. Ook

meet ik de temperatuur op 10 centimeter hoogte. Dat is handig voor schaatsers, maar ook voor boeren die hun sperziebonen willen inzaaien. Er is een afspraak tussen meteorologen dat je geen ijsdijken meet. Dat mag alleen het KNMI doen. Het hangt van zoveel lokale omstandigheden af.'

Naast het registreren doet Werkhoven ook aan het voorspellen van het weer. Daarvoor maakt hij gebruik van de gegevens van het KNMI en andere professionele weerinstellingen. 'Als je alleen kijkt wat de universiteit van Bazel beschikbaar heeft.'

Achter de computer in zijn werkkamer geeft hij een demonstratie. 'Ha, daar zien we het al: zondag wordt een rottdag. Dat wil zeggen: met bewolking. Dat geeft Bazel nu.'

'Leuk om dan ook even te kijken op de site van NOAA, het Amerikaanse instituut voor studie van de atmosfeer en de oceaan. Daar krijg je een overzicht van de atmosfeer tot een paar kilometer hoogte.'

Werkhoven typt het in: 52° 14' 55" noorderbreedte en 5° 07' 18" oosterlengte. 'De luchttemperatuur op 1.200 meter is bepalend voor de

temperatuur aan de grond. Aan deze voorspellingen kun je duidelijk zien dat er bewolking zal komen. Kijken we ook nog even naar de wind: Helaas, die komt zondag ook uit de verkeerde hoek.'

'Nou dan willen we natuurlijk ook nog even de langere termijn. Zij zeggen hier heel nadrukkelijk zuidelijke wind, nog hard ook potverdorie. Behoorlijke daling van de luchtdruk ook: die gaat naar een depressie toe.'

Koffiedik kijken

Eigenlijk heeft voorspellen voor meer dan vier dagen volgens Werkhoven geen enkele zin. 'Het is koffiedik kijken, er kan nog zo veel veranderen.' Toch is hij zeer te spreken over de vijftiendaagse Ensembleverwachting van het KNMI. In die grafiek zie je de laatste vijftig voorspellingen naast elkaar geprojecteerd. Werkhoven noemt de waaiër aan lijnen liefkozend 'de pluim'.

Ergens tussen de wirwar van groene strepen, loopt een dikke rode lijn, het gemiddelde. Zo geeft de grafiek een mooi beeld van de trend en de onzekerheid. 'Zij geven daar voor zondag 10 januari een

compleet ander beeld dan NOAA. Dat is nou leuk. Voor volgende week is de trend nu niet gunstig.'

Op basis van die gegevens trekt de weerman zijn conclusies. 'Bezoekers van De Arend: pak uw kans. Zaterdag is een mooie schaatsdag en voor hetzelfde geld is het zondag wel 5 graden. Het is alleen te hopen dat die bewolking niet te ver het land inschuift, dan zou het al wel eens eerder gedaan kunnen zijn met de pret.'

En een Elfstedentocht? Als voorspellen koffiedik kijken is, valt daar dus vast ook niets over te zeggen... Werkhoven veert op. 'Nou, daarvoor moeten we even kijken naar de straalstroom, de zogenaamde omegablokkade, ken je die? Dat is een leuke, heb ik op mijn meteorologiecursus bij Schiphol geleerd. Het is een stabiele luchtstroom die vaak over Europa ligt en als een soort gordijn werkt. Aan de noordelijke kant ervan, zit de kou, eronder is het warmer. Als die stroom mooi constant door Europa straalt en Nederland ligt aan de goede kant, wordt het koud. Maar op deze satellietfoto zie je dat die straalstroom er niet zo duidelijk ligt. Dat is dus slecht nieuws.'

En dag later staat op de site het videobERICHT, opgenomen vanaf de Ankeveense plassen. Werkhoven praat vanachter de camera, terwijl in het beeld de schaatsers voorbij komen. 'Dag bezoekers van weerstation De Arend het is nieuwjaarsdag. Het is hier ge-nie-ten ge-blazen.'

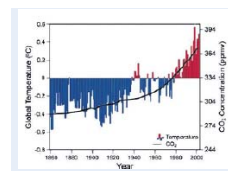
'Wellicht herinnert u zich nog deze plek, alleen zag u toen golfslag. Nu wordt er heerlijk geschaatst, het is overal behoorlijk betrouwbaar schaatsen, al moet u dat natuurlijk met een korrel zout nemen, risico is er altijd. Kijk daar gaat mijn vrouw, altijd met een lach op haar gezicht, die kan er ook wat van hoor.'

Het bezoekersaantal ligt diezelfde dag al wel weer op 5.600. De ijskoores trekt langzaam weg.

Het weer ter plaatse

In Nederland zijn naar schatting duizenden mensen die het weer hun hobby noemen. Veel werknemers van het KNMI begonnen met een eigen weerstationnetje en SBS-weerman Piet Paulusma bestudeert het weer nog steeds vanuit zijn garage. Tussen de negenhonderd en duizend weeramateurs zijn lid van de Vereniging voor Weerkunde en Klimatologie, die zich tot doel stelt 'de populair wetenschappelijke beoefening van de weerkunde te verbreden'. Leden komen uit alle geteiden-

gen van de bevolking, van scholieren en treinmachinisten tot gepensioneerde stuka-doors die de strenge winter van 1929 nog hebben meege-

Via de site van de vereniging (vkwweb.nl) zijn de meetgegevens van leden uit het hele land te bekijken. Op het internetforum discussiëren leden dagelijks over de actuele weersituatie, en voorspellingen: 'Toch mijn gelijk gekregen / gehaald met mijn fantastische weersverwachting van 12 december. Het is zelfs nog veel meer geworden dan dat ik toen op toekon vermoeden. Toch nattevingerwerk, vriendelijke vrienden?'

Ik ga verder: tot en met de 12de januari krijgen we opnieuw met forse kou te maken.'

Ook het KNMI meet het weer op locatie. Op de site van het meteorologisch instituut zijn de gegevens van 36 weerstations over het land zichtbaar. Daarnaast onderhoudt het KNMI nauwe banden met de weeramateurs in Nederland. 'We hebben een speciale computer waarop weeramateurs extreme weersomstandigheden doorgeven', vertelt Harry Geurts van het KNMI, zelf medeoprichter van de VVK. 'Ijsel, haagbluizen en windhozen. Die kunnen wij dan in onze berichtgeving gebruiken.'

Dit jaar is daarbij de website hetweeractueel.nl opgericht. Hierop is een kaart van Nederland te vinden, waarop de gegevens van en over amateurweersstations in het hele land zijn terug te vinden. Een groot gedeelte van de stations heeft een eigen site, waarop ook de informatie over de afgelopen dagen is terug te vinden.

Beelden van de site van De Arend.